

М. І. Сьомич, доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри публічного управління
та адміністрування
Полтавської державної аграрної академії

ОСОБЛИВОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

У статті розглянуто особливості місцевого самоврядування у сфері планування розвитку зеленого туризму. Зазначено, що Миргородський субрегіон Полтавської області має достатній ресурсний потенціал для розвитку туризму, як загалом, так і сільського зеленого зокрема. Проаналізовано, що туристична діяльність планується на основі Стратегії розвитку туризму та курортів України на період до 2026 року, Стратегії розвитку туризму та курортів у Полтавській області на 2019–2029 роки та Стратегії сталого розвитку Миргородського субрегіону до 2028 р.

Зазначено, що формування агротуристичного кластеру «Миргород» передбачатиме партнерство з органами виконавчої влади, місцевими територіальними громадами, громадськими організаціями, бізнесом у сфері розвитку зеленого туризму. Координуючим органом буде спеціалізоване агентство розвитку зеленого туризму в Миргородському субрегіоні.

Для розвитку туризму необхідне формування міжсекторних і міжгалузевих партнерств. Зважаючи на тренди та потреби українського села, вкрай актуально продовжувати роботу у напрямку ініціації та розвитку агрорекреаційних, агро-екологічних та агротуристичних кластерів, які об'єднують в ефективну систему туристичні об'єкти, громаду, фермерів, підприємців та аграрні заклади вищої освіти України. Передбачається залучення представників громадських об'єднань, бізнесу, засобів масової інформації, науковців та інших зацікавлених осіб до складу кластеру, дорадчо-консультаційних органів, робочих груп. Регламент роботи – проведення не рідше 1 разу на місяць оперативних робочих нарад, на яких розглядатиметься поточний стан виконання Стратегії сталого розвитку Миргородського субрегіону до 2028 р.

Визначено, що специфічними стратегічними результатами безпосередньо у сфері туризму, на досягнення яких відповідно до Концепції розвитку туризму спрямовуватимуться зусилля влади, бізнесу і громади області під час розроблення та реалізації Стратегії мають бути: закріплення Миргородського субрегіону в трійці найбільш відвідуваних туристами регіонів Полтавської області та формування стабільного в'їзного потоку туристів.

Ключові слова: місцеве самоврядування, програма, зелений туризм, кластер, громада, стратегія.

M. I. Semich. Peculiarities of local self-government in the plan of green tourism development plan

The features of local self-government in the field of green tourism development planning are considered in the article. It is noted that the Myrghorod subregion of Poltava region has sufficient resource potential for tourism development, both in general and rural green in particular. It is analyzed that tourist activity is planned on the basis of the Strategy of development of tourism and resorts of Ukraine for the period up to 2026, the Strategy of development of tourism and resorts in the Poltava region for 2019–2029 and the Strategy of sustainable development of the Myrghorod subregion until 2028. It is noted that the most green tourism is developed in the following villages of Myrghorod district: Veliky Sorochintsy, Kibintsy, Dibrivka and Dovgalivka.

It is stated that the formation of agritourism cluster “Myrghorod” will involve partnership with the executive authorities, local territorial communities, public organizations, businesses in the field of green tourism development. The coordinating body will be a specialized agency for the development of green tourism in the Myrghorod subregion.

The development of tourism requires the formation of cross-sectoral and cross-sectoral partnerships. Taking into account the trends and needs of the Ukrainian village, it is extremely important to continue to work on the initiation and development of agro-recreational, agro-ecological and agro-tourism clusters that unite into an efficient system of tourist facilities, communities, farmers, entrepreneurs and agricultural institutions of higher education of Ukraine. Representatives of public associations, business, media, scientists and other stakeholders are expected to be involved in the cluster, advisory bodies, working groups. Regulations of work – holding at least once a month of operational workshops, which will consider the current state of implementation of the Strategy of sustainable development of the Myrghorod subregion until 2028.

It is determined that the specific strategic results directly in the sphere of tourism, to which the efforts of the authorities, business and community of the region in the development and implementation of the Strategy will be directed in accordance with the Concept of tourism development, should be: consolidation of the Myrghorod subregion in the three most visited tourist regions of Poltava region and inbound tourist flow.

Key words: local government, program, green tourism, cluster, community, strategy.

Постановка проблеми. Загалом Миргородський субрегіон має достатній ресурсний потенціал для розвитку туризму, як загалом, так і сільського зеленого зокрема. Це пов'язано з наявністю значних сільськогосподарських екологічно чистих територій, високим етнічним та природним різноманіттям країни, збереженістю традиційної

культури етносів, багатим історико-культурним потенціалом, вираженим бажанням українців звернутися до своїх національних коренів. Але громада регіону не застосовує весь ресурсний потенціал для розвитку зеленого туризму Миргородського району.

Специфічними стратегічними результатами безпосередньо у сфері туризму, на досягнення яких відповідно до Концепції розвитку туризму спрямовуються зусилля влади, бізнесу і громади області під час розроблення та реалізації Стратегії мають бути: закріплення Миргородського субрегіону в трійці найбільш відвідуваних туристами регіонів Полтавської області та формування стабільного в'їзного потоку туристів до субрегіону.

Аналіз досліджень і публікацій. Різні наукові підходи до процесу місцевого самоврядування у сфері туризму висвітлені в роботах В. Васильєва, П. Горішевського, В. Гловацької, Т. Зінчук, С. Ілляшенко, Н. Кудли, Т. Лужанської, І. Маркіної, М. Рутинського, Л. Шульгіної, Б. Хиггинса, Р. Лобо, К. Зіффера, А. Світличної та інших. Але особливості планування розвитку зеленого туризму на теренах сільських територій України у сфері місцевого самоврядування висвітлені недостатньо.

Мета статті. Метою дослідження є аналіз особливостей місцевого самоврядування у сфері планування розвитку зеленого туризму Миргородського субрегіону Полтавської області.

Виклад основного матеріалу. У Полтавській області налічується 74 садиби сільського зеленого туризму. Миргородський район є одним з найбільших туристично розвинутих територій Полтавської області та характеризується досить потужним економічним та соціальним потенціалом. Проведемо оцінку ефективності управління діяльністю 15 суб'єктів сільського зеленого туризму Миргородського району в табл. 1.

Таблиця 1

Оцінка ефективності управління діяльністю суб'єктів сільського зеленого туризму Миргородського району, 2015–2019 рр.

Показник	Роки					2019 р. до 2015 р., %
	2015	2016	2017	2018	2019	
Дохід від туристичних послуг в розрахунку на 1 зелену садибу, грн	47722,1	43882,4	73363,4	73305,9	75375,9	157,9
Кількість розміщених осіб в середньому за добу, осіб	2	2	3	2	5	в 2,5 р. б.
Собівартість 1-го дня перебування з харчуванням, грн	140,2	155,2	165,5	175,5	200,0	142,7
Середня тривалість перебування, днів	4	5	7	7	10	в 2,5 р. б.
Розмір чистого прибутку в розрахунку на 1 зелену садибу, грн	26512,3	25813,2	38612,3	45816,2	50250,6	189,5
Рівень рентабельності діяльності, %	125,0	143,0	111,0	167,0	200,0	160,0

Джерело: побудовано автором за даними [3]

Найбільше зелений туризм розвинутий у таких селах: В. Сорочинці, Кибинці, Дібрівка та Довгалівка. Дохід від надавання туристичних послуг на одну садибу у 2019 р. зріс до 75 375,9 грн, що на 57,9% більше ніж у 2015 р. Кількість розміщених в середньому за добу становила 5 осіб. Розмір чистого прибутку в розрахунку на 1 зелену садибу зріс до 50 250,6 грн. При цьому зберігається висока рентабельність туристичної діяльності – 200%.

Планування розвитку зеленого туризму в Миргородському районі передбачає дотримання схваленої урядом «Стратегії розвитку туризму та курортів України на період до 2026 року». Документ розроблено з метою створення умов для забезпечення прискореного розвитку сфери туризму і курортів, перетворення її на високоефективну, інтегровану у світовий ринок галузь. Запровадження Стратегії передбачається за напрямками, серед яких: забезпечення безпеки туристів та захист їх законних прав та інтересів, імплементація законодавства Європейського союзу у сфері туризму, забезпечення комплексного розвитку територій, зокрема створення сприятливих умов для залучення інвестицій у розбудову туристичної інфраструктури, удосконалення системи професійної підготовки фахівців сфери туризму, формування та просування позитивного іміджу України як країни, привабливої для туризму. Реалізація акту передбачається за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством, а обсяг фінансування визначатиметься щороку з урахуванням конкретних завдань і реальних можливостей [4].

Реалізується Стратегія розвитку туризму та курортів у Полтавській області на 2019–2029 роки, в якій зазначені основні планові проекти в туристичній галузі області. У галузі розвитку туризму і культури затверджені та реалізуються такі обласні програми:

– комплексна Програма розвитку культури, мистецтва та охорони культурної спадщини в Полтавській області на 2018–2020 роки, затверджена рішенням другого пленарного засідання вісімнадцятої сесії Полтавської обласної ради сьомого скликання від 22.12.2017 р. № 583 [2];

– обласна Програма розвитку туризму і курортів на 2016–2020 роки, затверджена рішенням першого пленарного засідання третьої сесії Полтавської обласної ради сьомого скликання від 29.01.2016 № 32 [5].

На виконання Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року та обласної стратегії в Миргородському регіоні розробили «Стратегію сталого розвитку Миргородського субрегіону до 2028 р.». У Стратегічному напрямі зазначені перспективні шляхи розвитку лікувально-бальнеологічної та рекреаційно-туристичної сфери [7]. Перелік основних стратегій, якими в своїй діяльності керуються спеціалісти туристичної галузі Миргородського району, наведено на рис. 1.

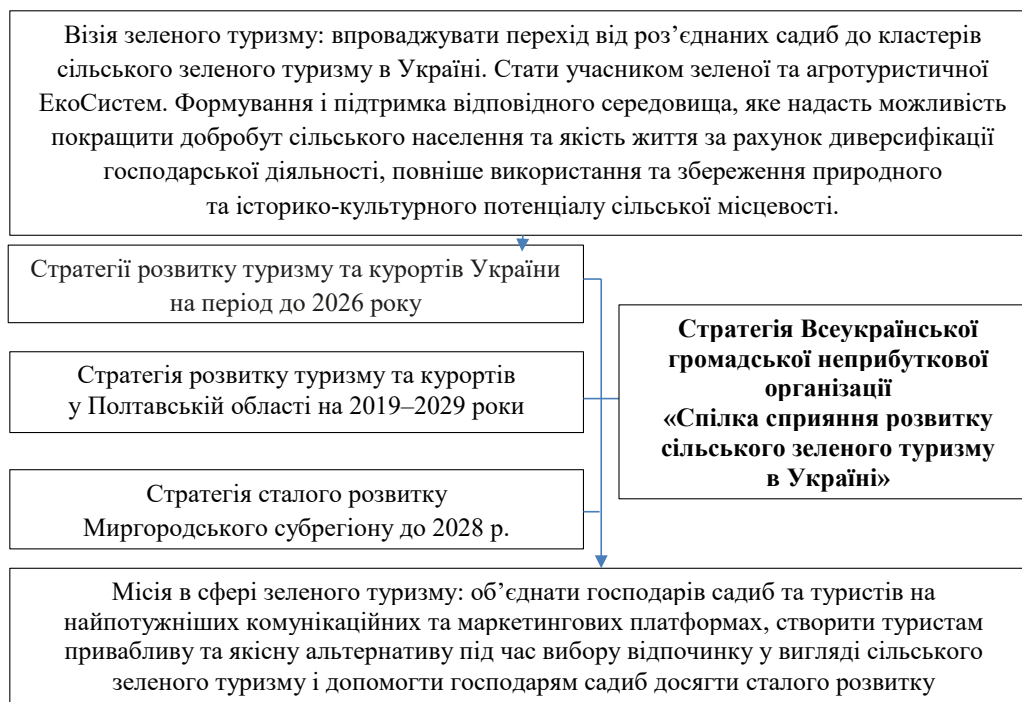

Рис. 1. Складники стратегічного розвитку Миргородського субрегіону, 2018 р.

Джерело: [6, с. 140]

Стратегічні напрями розвитку субрегіону було сформульовано на засіданні Миргородської Робочої групи зі стратегічного планування, одним з основних є розвиток лікувально-бальнеологічної та рекреаційно-туристичної сфери.

Маючи потужний рекреаційний та туристичний потенціал, за останні роки Миргородський район має негативну тенденцію зменшення внутрішніх обсягів туристичних потоків та нарощування зовнішніх. Тому пропонуємо створити агротуристичний кластер «Миргород» в Миргородському районі Полтавської області.

Для розвитку туризму необхідне формування міжсекторних і міжгалузевих партнерств. Зважаючи на тренди та потреби українського села, вкрай актуально продовжувати роботу у напрямку ініціації та розвитку агрокреаційних, агроекологічних та агротуристичних кластерів, які об'єднують в ефективну систему туристичні об'єкти, громаду, фермерів, підприємців та аграрні заклади вищої освіти України. Передбачається залучення представників громадських об'єднань, бізнесу, засобів масової інформації, науковців та інших зацікавлених осіб до складу кластеру, дорадчо-консультаційних органів, робочих груп. Регламент роботи – проведення не рідше 1 разу на місяць оперативних робочих нарад, на яких розглядатиметься поточний стан виконання Стратегії сталого розвитку Миргородського субрегіону до 2028 р., конкретних стратегічних цілей, операційних завдань, окремих проєктів чи заходів [1].

До складу кластеру входить постійно діючий організаційний комітет з проведення виставково-промоційної діяльності, який забезпечуватиме моніторинг виставкових заходів, участь офіційних делегацій Миргородщини та окремих представників району у туристичних виставках, галузевих конференціях, тематичних форумах та інших промоційних заходах, які проводяться в Україні і за кордоном. Діяльність тренінгового центру агротуристичного кластеру буде спрямована на виконання одного із завдань розвитку зеленого туризму – створення умов для підвищення прибутковості туристичного бізнесу в Україні.

Заходи агротуристичного кластеру «Миргород» у 2021 р. включатимуть:

– презентацію туристичного потенціалу Миргородського району (фольклор, твори мистецтва, історичні пам'ятки, гастрономічні родзинки тощо) в новому форматі експозиції – «Ярмарок туристичних дестинацій України»;

- залучення учнівської та студентської молоді до популяризації знань про минуле і сучасність Полтавського краю: використання програм краєзнавства, заохочення до обміну студентами, студентських творчих та інших гуртків, проведення конкурсів студентських робіт («Миргородщина – край легенд», «Миргородщина туристична: варто побувати, побачити, відчути» тощо);
- запровадження регулярних промо-турів, семінарів, круглих столів, брифінгів, прес-конференцій та інших форм цілеспрямованої роботи із засобами масової інформації для залучення їх до загального процесу маркетингової підтримки туристичної галузі і формування туристично-привабливого іміджу регіону;
- створення віртуального історичного маршруту «Козацького мирового шляху»: виховання патріотизму серед мешканців субрегіону та гостей; відтворення історичної правди про козацьку добу; розвиток історико-мистецького простору.

Агротуристичний кластер «Миргород» матиме ряд плюсів для різних сфер. Для соціальної сфери – це створення нових робочих місць, збереження та відновлення історико-культурної спадщини, розвиток відпочинково-рекреаційної зони, створення мережі сервісних підприємств. Для економічної – розвиток підприємництва, залучення туристичного потоку, додатковий дохід від обслуговування туристів, зростання бюджетних надходжень, залучення інвестицій. Для екологічної – загальне покращення стану довкілля.

Завдяки побудові об'єктів агротуристичної інфраструктури (котеджі, кафе та інше) планується створення близько 50 робочих місць. Робочими місцями планують забезпечити не тільки жителів Миргородського району, а й мешканців сусідніх районів та власників агросадиб (до 100 місць). Повне впровадження проекту «Миргород» передбачається здійснити за 2–3 роки. Впровадження агротуристичного кластеру відбуватиметься за такими складниками: гуманітарний, екологічний, міжнародний та економічний, туристичний, науковий, виробничий, релігійний та соціальний. Передбачається партнерство з органами виконавчої влади, місцевими територіальними громадами, громадськими організаціями, бізнесом. Структурні елементи агротуристичного кластеру «Миргород» наведені на рис. 2.

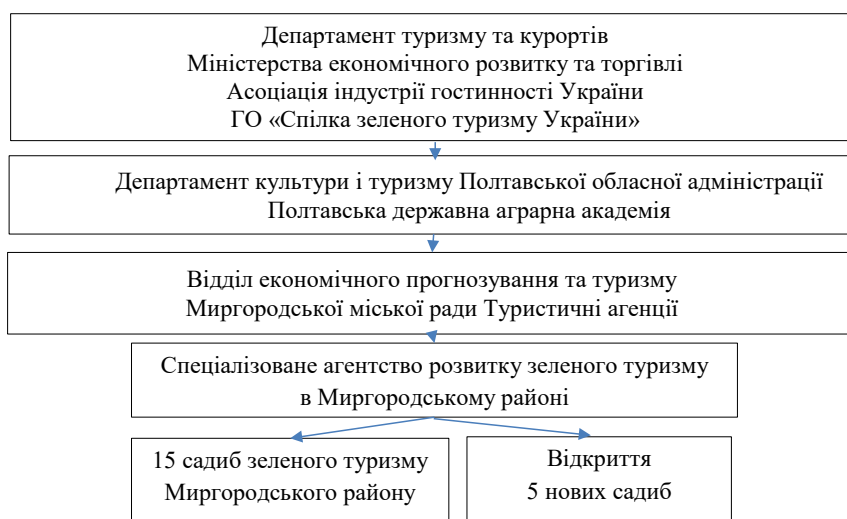

Рис. 2. Структурні елементи агротуристичного кластеру «Миргород», 2020 р.

Джерело: побудовано автором за даними [3]

Наведемо ефективність реалізації програми розвитку зеленого туризму в сільських територіях в табл. 2.

Таблиця 2

**Ефективність реалізації програми розвитку зеленого туризму в сільських територіях
Миргородського району, 2019 р., 2021 р.**

Показники	Роки		2021 р. до 2019 р., %
	2019	2021	
Кількість садиб, од	15	20	133,3
Кількість розміщених осіб	2356	2546	108,1
Дохід від туристичних послуг в розрахунку на 1 зелену садибу, грн	75375,9	77852,3	103,3
Фактичні витрати на один людино-день перебування, грн	200	250	125,0
Кількість ночівель, од.	9934	13069	131,6
Середня тривалість перебування розміщених осіб, дів	10	13	130,0
Коефіцієнт використання місткості садиб	0,15	0,19	x

Джерело: побудовано автором за даними [3]

Отже, загалом у 2021 р. дохід від туристичних послуг в розрахунку на 1 зелену садибу збільшиться до 77,9 тис. грн, що на 3,3 % більше, ніж у 2019 р. Кількість ночівель збільшиться до 13 069 одиниць, а коефіцієнт місткості використання садиб становитиме 0,19.

Висновки. Туристична діяльність планується на основі Стратегії розвитку туризму та курортів України на період до 2026 року, Стратегії розвитку туризму та курортів у Полтавській області на 2019–2029 роки та Стратегії сталого розвитку Миргородського субрегіону до 2028 р.

Формування агротуристичного кластеру «Миргород» передбачатиме партнерство з органами виконавчої влади, місцевими територіальними громадами, громадськими організаціями, бізнесом у сфері розвитку зеленого туризму. Координуючим органом буде спеціалізоване агентство розвитку зеленого туризму в Миргородському субрегіоні. До його складу входитимуть: директор, коуч-тренер та менеджер. Пілотний проект фінансуватиметься від Міжнародної донорської організації (Фонд Східна Європа).

Загалом прибуток від надання послуг у сфері зеленого туризму в Миргородському субрегіоні в 2021 р. становитиме 77 852,3 грн. на одну садибу за рік. Передбачається закріплення формування стабільного в'їзного потоку туристів до Миргородського субрегіону, що включатиме розробку нових проєктів і буде предметом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Агротуристичні кластери – ефективний механізм розвитку села в Україні. Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад : веб-сайт. URL: <http://vassr.org/node/3586> (дата звернення: 10.01.2020).
2. Комплексна Програма розвитку культури, мистецтва та охорони культурної спадщини в Полтавській області на 2018–2020 роки. Полтавська обласна рада : веб-сайт. URL: http://www.oblrada.pl.ua/ses/7/18_2/583_pdf (дата звернення: 04.01.2020).
3. Миргородська районна рада. URL: <https://myrhorod-rada.gov.ua> (дата звернення: 04.01.2020).
4. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Урядовий портал : веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249826501> (дата звернення: 12.01.2020).
5. Програма розвитку туризму і курортів на 2016–2020 роки. Полтавська обласна рада : веб-сайт. URL: <http://www.oblrada.pl.ua/ses/7/10/220.pdf> (дата звернення: 05.01.2020).
6. Світлична А.В., Степанова М.Ю. Аналіз стану планування розвитку зеленого туризму в сільських територіях. *Економічні студії*. 2019. № 3 (25). С. 139–142.
7. Стратегія сталого розвитку Миргородського субрегіону до 2028 року. ПРОМІС : веб-сайт. URL: <http://pleddg.org.ua/ua/2018/strategiya-stalogo-rozvitku-mirgorod> (дата звернення: 07.01.2020).

References:

1. All-Ukrainian Association of Village and Town Councils (2018), *Ahroturystychni klasteri – efektyvnyi mekhanizm rozvytku sela v Ukraini* [Agritourism clusters are an effective mechanism for rural development in Ukraine], official site. URL: <http://vassr.org/node/3586> [Ukraine].
2. Poltava Regional Council (2018), *Kompleksna Prohrama rozvytku kultury, mystetstva ta okhorony kulturnoi spadshchyny v Poltavskii oblasti na 2018-2020 roky* [Comprehensive Program for the Development of Culture, Art and Protection of Cultural Heritage in Poltava region for 2018-2020], official site. URL: http://www.oblrada.pl.ua/ses/7/18_2/583_pdf [Ukraine].
3. Mirgorod District Council (2020), official site. URL: <https://myrhorod-rada.gov.ua> [Ukraine].
4. Government portal (2018), *Pro skhvalennia Stratehii rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2026 roku* [On approval of the Tourism and Resort Development Strategy for the period up to 2026], official site. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249826501> [Ukraine].
5. Poltava Regional Council (2016), *Prohrama rozvytku turyzmu i kurortiv na 2016-2020 roky* [Tourism and Resort Development Program for 2016-2020], official site. URL: <http://www.oblrada.pl.ua/ses/7/10/220.pdf> [Ukraine].
6. Svitlichna A. V. and Stepanova M. Y. (2019), “Analiz stanu planuvannia rozvytku zelenoho turyzmu v silskykh terytoriiakh” [“Analysis of the state of planning of green tourism development in rural areas”], journal *Ekonomichni studii* [Economic studies], vol. 3 (25). pp. 139–142 [Ukraine].
7. PROMIC (2019), *Stratehiia staloho rozvytku Myrhorodskoho subrehionu do 2028 roku* [Strategy for sustainable development of the Myrhorod sub-region until 2028], official site. URL: <http://pleddg.org.ua/ua/2018/strategiya-stalogo-rozvitku-mirgorod> [Ukraine].